

Izgon pripadnikov nemške narodne manjšine iz Slovenije v letih 1945 in 1946

Čeprav zavezniki v Potsdamskem sporazumu, podpisanem 2. avgusta 1945, Jugoslavije niso navajali med tistimi državami, ki so jim dovolili izgon pripadnikov nemške narodne manjšine, so se jugoslovanske oblasti kljub temu odločile nemško narodno manjšino – ta je štela okoli pol milijona – iz Jugoslavije izgnati. S tem je bila zapečaten tudi usoda nemške narodne manjšine v Sloveniji. Po podatkih ljudskega štetja iz marca 1931 je tedaj na območju Dravske banovine živelo 28.999 prebivalcev, ki so kot svoj materni jezik navedli nemščino, kar je znašalo 2,5 % vsega tamkajšnjega prebivalstva.⁴ Tem avtohtonim Nemcem so se v času okupacije 1941–1945 pridružili še nemški kolonisti (največ iz Besarabije), ki so jih nemške okupacijske oblasti naselile na domove izgnanih Slovencev v Posavju in v Obsotelju. Prav tako so se med vojno na slovensko ozemlje, ki ga je okupirala Nemčija, naselili tudi številni Nemci (večinoma Avstrijci), ki so prevzeli opravljanje uradniških služb v okupacijski civilni upravi. Večina Nemcev (okoli 15.000 do 16.000) se je že pred koncem vojne iz Slovenije sama umaknila v Avstrijo, preostali so bili – razen redkih izjem – po vojni iz Slovenije izgnani. Po podatkih, ki jih je v svojem *Poročilu o selitvah volksdeutscherjev iz LRS v letih 1945–1946* leta 1951 navedel major Udbe Zvone Debevec, je bilo iz Slovenije po vojni izgnanih skupaj 9.474 pripadnikov nemške narodne manjšine.⁵ Ob prvem povojnem popisu prebivalstva 15. marca 1948 so na ozemlju Ljudske republike Slovenije našteali samo še 2.406 oseb z nemščino kot maternim jezikom, od katerih se jih je 1.824 opredelilo za Nemce in 582 za Avstrijce.⁶ Če ne upoštevamo ozemlja, ki ga je Slovenija pridobila po 2. svetovni vojni, to število predstavlja le nekaj več kot 8 % prebivalstva, ki je ob ljudskem štetju marca 1931 kot svoj materni jezik navedlo nemščino.⁷ Ker je izvajanje izгона pripadnikov nemške narodne manjšine iz Slovenije po drugi svetovni vojni v slovenskem zgodovinopisju že obdelano, se bomo tukaj omejili samo na prikaz nekaterih najpomembnejših dejstev.⁸

Načrti o povojnem izgonu pripadnikov nemške narodne manjšine iz Slovenije so začeli nastajati že med vojno, in to tako pri Osvobodilni fronti (OF) slovenskega naroda kot tudi pri njeni nasprotni strani. Prvi so se s tem vprašanjem začeli ukvarjati nekateri razumniki iz vrst liberalnega tabora, med katerimi je bil najbolj aktiven ing. Janko Mačkovšek. V letih 1941–1943 je izdelal celo vrsto elaboratov, spomenic itd., v katerih se je poleg vprašanj v zvezi s povojnim prevzemom oblasti in ureditve Slovenije dotaknil tudi povojne usode »tujerodcev« na slovenskem ozemlju.⁹ V elaboratu *Kolikšna je življenjska moč in kolikšne so latentne in strokovne rezerve Slovencev radi prevzema posestev in poslov, ki jih imajo tujerodci na slovenskem ozemlju z dne 11. oktobra 1941* je tudi zapisal, da **»na našem slovenskem področju ne more**

4 Enciklopedija Slovenije, 7. zvezek, Mladinska knjiga, Ljubljana 1993, geslo: Nemška manjšina, str. 356.

5 Arhiv Republike Slovenije (ARS), AS 1931, Republiški sekretariat za notranje zadeve Socialistične republike Slovenije (dalje AS 1931), škatla 1062, Poročilo o selitvah volksdeutscherjev iz LRS v letih 1945–1946.

6 Mitja Ferenc, »Nemci« na Slovenskem v popisih prebivalstva po drugi svetovni vojni; v: *»Nemci« na Slovenskem*, str. 272.

7 Prav tam.

8 Izvajanje izгона pripadnikov nemške narodne manjšine iz Slovenije v letih 1945 in 1946 obravnavata dr. Tone Ferenc v prispevku *Nemci na Slovenskem med drugo svetovno vojno* in dr. Božo Repe v prispevku *»Nemci« na Slovenskem po drugi svetovni vojni*. Oba navedena prispevka sta objavljena v zborniku *»Nemci« na Slovenskem*. Izgon kočevskih Nemcev podrobneje obravnava dr. Mitja Ferenc v svojem delu *Kočevska pusta in prazna*, Modrijan, d. o. o., Ljubljana 2005 (dalje Mitja Ferenc, *Kočevska*), str. 271–280.

9 Tone Ferenc, *Nemci na Slovenskem med drugo svetovno vojno*, v: *»Nemci« na Slovenskem*, str. 115.